

Első évfolyam. 33. szám. 1877. november 16.

DÉLIBÁB.

Heti lap a szépirodalom és művészet köréből

Kiadó és főmunkatárs:
Gróf Csáky Alfonz.

Szerkesztő:
Dengi János.

Rendes munkatársak:

ABAFI LAJOS, AIGNER FERENCZ, ARADI JÓZSEF, AUCUN, BÁTORFI LAJOS, BENEDEK SÁNDOR, BÓHM ADOLF, CSALOMJAI, CSENGEI GUSZTÁV, DARMAI VIKTOR, DOLINAY GYULA, ERDÉLYI MIKES RÓZA, ERÓDI DÁNIEL, FÖLDVÁRI ISTVÁN, HAJGATÓ SÁNDOR, HAMAR LÁSZLÓ, HANG FERENCZ, HEVESI JÓZSEF, HOFFMANN MÓR, E. ILLÉS LÁSZLÓ, ILLYÉS BÁLINT, KÁRPÁTI KÁROLY, KEREKES SÁMUEL, KORODA PÁL, E. KOVÁCS GYULA, KOMPOLTHY TIVADAR, LUKÁCS ÖDÖN, MAJTHÉNYI FLÓRA, MÁRKI SÁNDOR, MÁRKUS JÓZSEF, MENDE BÓDOG, MOLLER EDE, RUDNYÁNSZKY GYULA, REVICZKY GYULA, V. SÁRFPY IGNÁCZ, SIPOS SOMA SÓLYOM JENŐ, SZABÓ ENDRE, DR. SZABÓ DÁVID, DR. SZEMÁK ISTVÁN, IFJ. SZINNYEY JÓZSEF, VAJDA VIKTOR, VASS JENŐ, GR. VAY SAROLTA, VÁRY GELLÉRT, WÜHRL JÁKÓ.

Megjelenik minden pénteken.

ELŐFIZETÉSI ÁR:

Egész évre 6 frt.
Fél évre 3 frt.
Negyed évre 1 frt. 50 kr.

Előfizetések, reklamatiók, vidéki levelezések, talányok, a talányok megfejtése, tréfák és adomák s a vegyesek rovataiba szánt közlemények a kiadóhoz, a lap beltartalmát illető kéziratok pedig a szerkesztőhöz küldendők.

Kiadó hivatal: Varga-utcza 2256. sz.

Szerkesztői iroda: Szent-Anna-utcza 2536. sz.

DEBRECZEN,

NYOMATOTT A VÁROS KÖNYVNYOMDÁJÁBAN.

1877.

Előfizetési felhívás.

A „DÉLIBÁB“ mindeztideig igyekezett megmutatni, hogy ama célokat, melyeket megindulásakor kitűzött, nem téveszté szem elől; hogy e célok mennyiben lettek megközelítve s elérve, mutatta s mutatja az összes hazai sajtó elismerése s a közönség napról napra örvendetesen növekedő támogatása; mi, ha az eddigi arányban fog emelkedni, kilátást enged arra, hogy lapunk még terjedelmesebb alakban jelenjék meg az eddiginél is.

Kik lapunkat ismerik, tudják, hogy a „DÉLIBÁB“ létezése szükséges és jogos, az összes vidéki sajtót egyedül képviselvén a fővárossal szemben. Tartalma, értékre és változatosságra nézve a fővárosi enemű vállalatokkal versenyez; a borítékon hozunk számrejtvényeket, talányokat, tréfákat és adomákat, vegyes híreket s levelezéseket. Számos levelezőnk van külföldről, a fővárosból és vidékről. Egyszóval ezután is mindent megteszünk, hogy lapunk a művelt közönség támogatására érdemes legyen.

Előfizetési ára a lap homlokán olvasható.

A szerkesztőségnél előfizetni lehet a következő művekre is:

„Munkács ostroma.“ Költői elbeszélés VI énekben. Irta **Dengi János**. Ára 20 kr.

„Falusi könyvtár.“ Mulattató, tanulságos, ismeretterjesztő és az élet köréből vett hasznos olvasmányok különösen a nép számára. Szerkeszti **Vass Jenő** és **Dengi János**.

Ez utóbbi megjelenik havonkénti füzetekben. Egy füzet ára 12 kr.

Egész évi előfizetési ára 1 frt. 20 kr.

SAKKTALÁNY.

Kubinyi Izabellától.

az	la	is	sze	nék			De	a	rüb	fa	med
nek	kor	én	ság	Ke			se	tyán	ben	Nem	az én
kik	ég	meny	néz	med	ke	csal	rü	zsám	bo	sze	le
nyel	mi	Mi	Hej	fa	se	sze	ros	le	gyott	ró	is
re	a te	is	száz	rel	szer	Meg	meny	El	cso	ve	ég
		de	el	föl	nyi	me	ezer	ha	ga		
		szi	föl	től	ra	di, 's	tét	da	tür		
ved	ér	is	tam	jus	bá	le	csak	la	el	ha	nék
Még	ad	so	ő	ból	az	csil	na	ső	Hej	El	zsám
ne	ben	ég	sá	den	ból	lok	fáj	for	ten	én	az
mat.	mat	ted	tad	én			min	tot	mily	a ró	ver,
ÉR	Az	ge	min	dog			du	hogy	dég	Is	bár

Megfejtési határidő november 26-ka.

SZÁMREJTVÉNY.

Opris Katinkától.

15, 14, 13, 28, 3. Fájó lelkek panasza hangja,
12, 23, 7, 2, 17, 16. Új remények alkotója.
15, 8, 5, 7, 28. Magyar ember rigadása.
27, 2, 10. S ebben oszlik fel bánata.
5, 11, 24. Lepkék helyett hó száll majd rá
5, 25, 18, 15, 23. Levelét már el hullatá
20, 14, 5, 19. Sokszor a szivet is fődí,
26, 11, 5, 19. Jó ha mindig ez követi,
9, 11, 29, 8, 20, 21, 20. Puszták csalfa tüneménye:
Neved már meg testesülve.
29, 11, 24. Soknak ad ez csak küzdelmet
17, 16, 8, 10, 21, 5, 27. Ily akarat cselhoz vezet,
Egy költő lélek panasza.
1-29 El zengte hattyudalába.

A „Déliab“ 31-ik számban közölt sakkतालány értelme a következő:

Áldom azt a szép szemedet,
Ne nézd mindig azt az eget;
Ha onnan is reád néznek,
Isten bizony feligéznek;
Itt ragyogsz még én csillagom!
De hogy el hagysz, félek nagyon,
Ha te lennél égbe szálló
Én lennék az ég vizsgáló.

A szórejtvény pedig: FÜRÉS Z. Helyes megfejtését következő tisztelt előfizetőink küldték be: Kubinyi Izabella, Opris Katinka, Buday Vilma, Erdési Jozefa, Peterdy András, Brett Ida, Jóbb Ferencz, Kálnoki Matild, Püspöki Zoltán, Tóth Katinka, Weiss Nina, Böhm Serafin, Kövesdy Mariska, Komjáti Piroška, Hevesy Jolán, Kovács Erzsike, Putnoki Ilon, Bechert Manóné, Hegyesi Etel.

ÉLÍBÁB.

Heti lap a szépirodalom és művészet köréből.

Tartalom :

1. Délibáb. (költemény) Majthényi Flórától. 2. Emma naplója. (életkép) Wühr Jákótól. 3. A byzanti műveltség szelleme. Váry Geléttől. 4. Dalok. Hevesi Józseftől. 5. Tompa Mihály. Dr. Szemák Istvántól. 6. A fiakkeres. (rajz) Aucuntól. 7. Giardinetto. B. A.-tól. 8. Táraza: Az én nótám. (költemény) Lukács Emiltől. Mit nem tesznek a férfiak a nőkért? Zalántól.

EMMA NAPLÓJA.

— Életkép. —

Irta Wühr Jákó.

I.

Fortuna, a szerencse istennője, aki előtt a világ milliói porba hullanak; ki a mai világban is talál imádókra, kik készek kezekára tenni a bizonyost a bizonytalanért, — e kegyetlen istennő ma is diesteljesen uralkodik ama trónon, melyet számára a kislelkűség emelhetett valaha.

Ha a szerencsehajhászó kissé elemezné e fogalmat: szerencse, — nem hiszem, hogy magába szállva, észre nem térne...

Czakó János uram is azok közé tartozott, kik a szerencsét erőszakkal akarják birtokukba venni, folyvást keresve és üldözve azt. Rögeszméje volt, melytől nem tudott szabadulni. Gazdag óhajtott lenni és e vágy valóságos lázzá fejlődött benne s míg lelkének egész erejével a szerencsét hajhászta, — nem válogatván az eszközökben, melyek ennek elérésére kínálkoztak, addig elhanyagolta családját és elfeledkezett legszentebb kötelességéről.

Napokat és éjjeleket töltött a kártyaasztal mellett. Nem a családi tüzhely édes melege, nem neje és leánya gyöngéden ölelő karjai: hanem az irgalmat nem ismerő kártyások között kereste a boldogságot... E hideg, e közönyös, irigység és vad vágygyal telt játékosok körébe vélte keresendőnek azt, amit a boldogság forrásánál nem volt képes feltalálni.

Lelke a vad szenvedélyé volt; és e szenvedély a vakság átkával nehezedett egész valójára.

Csakhogy a szerencse nem eladó portéka és Czakó János uram azt elfeledni látszott.

DÉLIBÁB.

Tündérek játéka,
Rezgő délibáb!
Usztatja az erdőt,
Fölveszi a fát;
Elönti az ormót,
Eldönti a tornyot,
Békén mit se hágy!

Rónatájon itt leng
Büvös fátyola;
A pásztor mereng és
Szól a furulya;
Csak néz a távolba,
Mereng, azt sem tudja,
Hogy száll sohaja.

Ó! te bohó játék,
Tündér délibáb!
Most meg ismét azzal
Mulatja magát:
Messze völgyi tájat
Ákáczos kis házat
Hord a légen át.

Magasra emelve
Kis ház, tarka rét,
Melyen lányka őrzi
Pelyhes seregét;
E képet mutatja,
Itt meg fölforgatja:
A pásztor szívét!

Majthényi Flóra.

Pedig volt alkalma saját kárán okulni. Csak-hogy nem okult; minden újabb kudarcz újabban ösztönzé a szerenese hajhászására, amely sehogy sem akart neki kedvezni. Még ez is hideg volt iránta s oly kegyetlen, hogy elvévő tőle még azt kevés nyugalmat is, ami neki annyi hányattatás után fenmaradt...

Egyik ékszer a másik után mind, mind a zálogházba vándorolt. És ilyenkor hiába és hasztalanul folytak a nő keserű, szemrehányó könnyei; hiába hangzottak az őszinte tanácsok: a vadörült-ségű szerenesevadász szive nem lágyított meg; hidegebb volt az, mint a szikla, amelyen még a moh sem verhet gyökeret.

A szerenestlen nő éjjeleket virasztott csendes, bús magányában, sirással, bánkódással töltve az időt. Mig férje a szerenest hajhászta, addig ő szerenestlen volt a szó legszorosabb értelmében. Nem csak a nyomorral fenyegető anyagi helyzet aggasztotta szívét, valahányszor tizenhat éves leánya, a kedves Emmára tekintett, hanem az ismerősök megvető tekintete és suttogása is sujtólag hatott kedélyére.

Emma előtt nem volt titok mindaz, amiről a városban beszéltek és fiatalsága daczára képes volt anyja fájdalma nagyságát felfogni. Ez okból napról-napra mogorvább is lett és sokszor nap-hosszat elzárkózott szobájába, hol minden tartózkodás nélkül önthette ki fájdalma könnyeit. Mindazonáltal még nem adta fel minden reményét. Hisz

TÁRCZA.

AZ ÉN NÓTÁM.

— Emlék Rózának. —

Kongatják már a pápista harangot,
Beteg lelkem adja rá a viszhangot — —
Én is mindennap temetést végezek:
Egyszer a sok sirhalom közt
Magam is eltévedek.....

Kalpomra gyászpántlika van kötve...
Két kezével a búbanat kötötte — —
Gyászpántlika leomlik a szívemre...
Mintha fátyol-szárnya is a
Temetőbe sietne.....

(Nagyvárad okt. 20. 1877.)

Lukács Emil.

MIT NEM TESZNEK A PÉRFIAK A NŐKÉRT?

Gyönyörű juniusi nap van; az x-i kastély angol parkjában két fiatal hölgy sétálgat karöltve. Az egyik

atyjáról volt szó; amaz apáról, aki csak egy évvel ezelőtt is oly jó, oly szorgos, oly gondos apa volt; aki eddig oly igen-igen szerette őt és akit ő oly igazán szeret.

Szegény Emma! Csak ismerte volna az életet úgy, miként azt boldogtalan anyja ismerte. Láttá volna az életet a maga valóságában, a tapasztalat szemüvegén át!....

De nem; mégsem! Jobb volt neki így. A gyermek élete hadd legyen álom! Az ébredés, ha későn jön is, mindig elég korán szokott bekövetkezni.

(Vége köv.)

Á BIZANTI MŰVELTSÉG SZELLEME.

— Váry Gellértől. —

(Folytatás.)

Mig tehát a kereszténység nemzetivé alakulását a byzanti műveltségnek a szlávok befolyásának tekinthetjük, addig ugyanott a szerzetességnek a társadalomra való hatálytalanságát a keletiség eredményének. Konstantinápoly nem magába, hanem csak magára vette azt, éppen úgy mint keletnek egy másik tulajdonságát, a fénynek és ragyogványnak kedvelését. Nincs is, ami a konstantinápolyi bárminemű tevékenységen jobban fölismerhető lenne, mint a fény és tündöklés utáni kapkodás. A fény mindenesetre elkerülhetlen járuléka a magas fokig fejtett műveltségnek, nemkülönben mint a piros szín a teljesen kinyílt rózsának. De meg kell különböztetnünk azon fényt, mely valami tárgynak szükséges járuléka, mely annak beljéből ugyszólván szervesen fejlődik ki, mely eszmét

magas, nyulánk barna, gyönyörű fekete szemekkel; a másik középtermetű, hirtelen szőke ábrándos tekintettel; az első W. földbirtokos egyetlen leánya, Katinka, az utóbbi pedig unokahuga, Helén.

— Valóban te igen nevetséges vagy, kedves Katinám, — mondá hangos nevetésbe törve ki Helén. Valóban igen furcsának találom két férfit egyszerre szeretni; alig tudom elhinni.

— Már akár hiszed, akár nem, Helén, de ez így van, — válaszolt Katinka csengő hangján, fekete szeméit barátnője hitetlen arcán végig jártatva.

— Tehát csakugyan igaz volna ez? tehát nem csak futó ábránd, mint gondolám?

— Ez tiszta valóság, édesem; vannak perczek, midőn azt hiszem, hogy a nemes, férfias Adorjánt inkább szeretem; de egy látogatás Zoltántól mindent megváltoztat; én nem tudom, mi lesz ennek a vége. Két hó óta mindketten mindennapos látogatók házuknál. Mindkettő szenvedélyesen szeret; óh szólj, kedves Helén, mit cselekedjem, — kit válasszak, — mire határozzam magamat?

jelent, azon fénytől, mely minden gondolat és a tárgyhoz tartozás nélkül csak tündöklék. Amazt a művelt ember óhajtja is, emettől undorral fordul el érzelme. S Konstantinápolyban ezen keleti eszme is éppen úgy nem vált vérré, mint az éppen most rajzolt másik keleti eszme. A byzanti ékitmények egyáltalán eszmétlenek; nincsenek összhangzatban magával a tárggyal, nem szerves fejleményü kellekei annak. Látásukra a szem elkáprázik anélkül, hogy a szív érezne valami nemesítőt és épületest.

Mily másképp tudtak eljárni e tekintetben azon hajdani görögök, kiktől a byzanti kultúra mindent magához ölelt, csak azt nem, ami legfőbb lett volna, t. i. azoknak üde és gyakorlatilag józan szellemét. E hajdani görögök mind a mai napig általános bámulatában részesülnek azért, hogy kevés menyynységök és rövid életük daczára is oly gazdag tevékenységet fejtenek ki, az irodalmi, művészeti és társadalmi téren annyit termeltek, mint amennyit más nép évezredek alatt sem képes létrehozni. Még midőn e nemzet csecesemő korát élte, már akkor lanyha déli szellő módjára ott suttogott füleibe azon tündéri költészet, melynek némi emlékét a Homerosz műveiben olvashatjuk. Midőn pedig a perzsa támadásnak sötét fellegei elszórtak, oly gazdag fölvirágzás állott elő Görögország földén, melyet látva és tanulmányozva, lelkünk még most is épül és tette buzdul. A nemzetnek egészséges szelleme működni kezdett, az emberi tevékenységnek minden ágazata szerint. A kereskedelem, ipar, földművelés bányászat, éppen úgy megtalálta a görögök közt a maga embereit, mint a törvényhozás, költészet, bölcselkedés vagy művészet. De akár az anyagi, akár a szellemi téren a görög életrevaló természet mindenütt egyformán tanúságot tett önmagáról, mert itt úgy, mint ott alkotott, termelt és gyarapított.

— Én szóljak? te tudhatod legjobban, kihez vonzódik inkább szived. Meglehet, hogy utoljára még unalmasakká és gyűlöttekké válnak előtted.

— Ez a lehetetlenségek közé tartozik, — soha, de soha sem történhetik meg.

— Majd meg fogjuk látni; hanem most távoznom kell, a koci már előállott, nem akarom Kálmán bácsit tovább is várakoztatni; a viszontlátásig, isten veled! — ezen szavak után könnyű léptekkel a kert ajtaja előtt álló hintóhoz sietett és tova hajtattott.

Katinka folytatta sétáját a park sűrűbb részében, elmerülve gondolataiba. Maga elé képzelé mily, forrón és szenvedélyesen szereti őt két fiatal szív; — ő mindkettő iránt vonzalommal viseltetik. Mily kétségbeejtő helyzet; meglehet, még vér fog érette folyni és ő nem tud határozni. A háta megett hirtelen lépteket hall, visszafordul, Adorjánt látja maga előtt.

— Bocsásson meg, hogy magányában megzavarom, én búcsuzni jöttem, még ma elhagyom ez országot és meglehet, soha sem fogjuk többé egymást viszontlátni ez életben.

Alig tüntek tehát el azon vészjósló körülmények, melyek e hivatásnál fogva nagyszerű népet a tönkretevéssel fenyegettek, máris oly gazdag irodalmi és művészeti kincs állott Görögország földén a világ bámulatára, hogy a szomszéd népek összehasonlítva magukat a göröggel, önkéntelenül is saját alábbvalóságuk tudatára ébredtek. Mig az ő nyelvök a legkezdetlegesebb gondolatokat is darabosan bírta kifejezni, a görög nyelven már az élet legmagasztosabb eszméit is teljes kerekdedséggel fejezték ki a bölcsék és szóonokok. Mig máshol írni sem tudtak, Görögországban már örök értékű irodalom született. Mig Kis-Ázsia Macedonia, Thrácia sőt Italia népeinek templomai és fejedelmi lakai tuskószerű alakokkal voltak ékítve vagy a gunyhószerűség színét nagyon magukon viselték, Görögországban Parthenonok születtek, Phidiások, Skopaszok és Praxiteleszek éltek.

A szellemi kincsekkel való ily dús ékeskedés csakhamar azt eszközölte, hogy Görögország kellemeiben a szomszéd népek is óhajtottak részesülni. Megkezdődött tehát a görögök szellemének más népekre való kiáramlása. E körülmény a görögségnek nagyobb kiterjedést adott, de elvette egyszersmind az eddigi belső zamatosságot. Fülöp macedoniai király volt, aki először görög nevelést adatott fiának idegen létére. A gyermek, midőn Nagy Sándorra nőtte ki magát, a beszitt görögséget egy óriási birodalom tulajdonává tette. Egyiptomban, Syria, Palesztina, Kis-Ázsia, Thrácia és Macedoniában Homerosz nevét emlegették, Sophokles szindarabjaiban gyönyörködtek, Plató és Aristoteles bölcsészetét tanulmányozták. Midőn tehát a Krisztus utáni időkben Byzantot Konstantinápolylyá alakították, azon tartományokban, melyekre e fővárosnak uralma kiterjedendő vala, már százados megszokás által a képzettséghez tartozott az anyai szláv nyelv mellett

— Ez lehetetlen, ön ezt nem teheti.

— De igen, tenni fogom; nem akarok tovább is játékszere lenni, — ezt el nem viselhetem már.

— Ön nem távozhatik, Adorján mig én nem határoztam.

— Az égre kérem, mikor fog tehát határozni? Ez a folytonos bizonytalanság örüllté tesz. Kezdem hinni, hogy kegyed Katinka a legszivtelenebb nő e világon, hogy sem engem, sem Zoltánt nem szereti.

— Bocsánat, ha nem csalódom, nevem hallottam említeni, — szólt közbe egy komoly férfias hang; és a bokrok mögül egy magas alak lépett ki.

— Mily váratlan! — kiáltá Katinka.

— Igen váratlan, mondá Adorján, de mégsem alkalmatlan időben jött Zoltán ur, legalább alkalom nyílik arra, hogy az ön jelenlétében kérdezzem önagságát, mikor szándékozik kettőnk közül választani? Azért tehát esedezem, nyilatkozzék.

— Kérem önöket, hagyjanak magamra, — válaszolt Katinka.

— Ez nem felelet kérdésünkre — szólt Zoltán.

görögül is érteni és beszélni. Sokkal megszokottabb dolog volt már ez, hogysen azt Konstantinápolynak melőznie lehetett volna. A hivatalos ügyek kifejezései sokkal jobban ösztöforrtak már a görög nyelvvel, hogysen pótolni lehetett volna azt mással hirtelenében azon Konstantinápolyban, mely nem kezdődni és növekedni akart, hanem egyszerre a nagykorúságnak teljes fejlettségével és mindennemű járulékaival állani a világ elé.

A görögség elemének fölvétele okozta tehát, hogy azon tartományokat, melyek Konstantinápolyhoz tartoztak, a görög birodalom neve alatt igtatta a történelem saját lapjaira s hogy azon császárságot, mely itt székel, görög császárságnak nevezzük. S e megnevezés nem egészen alaptalan. A görögség talán minden egyéb elem között, mely a byzanti műveltséget alkotja, legjobban az előtért foglalja el. A görög nyelv itt föntartotta magát nemcsak a hivatalos ügyek intézésénél, hanem az irodalomban is. A byzanti irodalom termékei görögül írvák, daczára annak, hogy íróik a családi életben szláv nyelven beszéltek.

Konstantinápoly tehát magához vette a görögséget, de azt a régi görögségtől elütő fonák módon érvényesítette. Ez állításunk igazolása végett szükséges bemutatnunk a szellemi tevékenységnek azon terét, melyen a hajdani hellén szellem a legdúsabban gyömölcsözött. Akik ismerik a görög irodalmat, jól tudják, hogy ez nem más, mint a bölcsészet. Mai napig sincs még oly irodalom, mely a görög bölcséket sokoldalúság és mennyiség tekintetében fölülmulta volna. A kellemes kültermészet, a gazdag társadalmi és politikai élet szebbnél szebb és újabbnál újabb tárgyakat szolgáltatott a gondolkodásra. A külvilágnak oly eseményét képzelné sem tudjuk, melyről a hajdani görög bölcsék egyike vagy másika ne gondolkodott volna. S mindegyik, amit gondolt, azt szá-

badon ki is mondhatta. Ime ez a régi görögségnek legkedveltebb foglalkozása s ez annak a jelleme.

A byzanti műveltség a görögséggel együtt a bölcselkedés, meggondolkodás hajlamát örökölte ugyan, de azt egészen más t érre alkalmazta. Akik tudják, hogy minden növénynek megvan a maga természetes talaja, amelyen virulhat, egyszerre föl ismerhetik, hogy a bölcselkedési hajlam, mely a hajdani görög világban az élő rózsafához hasonlólag díszlett, miért száradt el a byzanti kezek közt úgy, mint a puszták ballangója, melyet földéből kitépve tánczoltat az őszi szél. Aki csak az Aristoteles és Plátó neve alatt fönmaradt görög műveket átlapozgatja, látnia kell, hogy a józan görög bölcséletnek és okoskodásnak mily érdekes tárgyaiul szolgáltak a politikai helyzetek, a társadalmi viszonyok, az emberek között fönálló kötelékek, a kormányzati rendszerek s más effélék. Mindezekről a régi görög köztársaságok idejében mindenki gondolkozhatott és nyilatkozhatott. De Konstantinápolyban ezek a dolgok ne bántsd-virágokká lettek. A közügyek intézése a főnebb említett keletiességből kifolyólag bizonyos zsarnoki szint öltött magára. A minden gondolat nélküli, szolgáló hunyászokodás, az önkénytől való föltétlen függés, éppen oly jellemvonása vala mindig a keleti, mint a byzanti nyilvános életnek. Aranyszájú sz. János ajkairól még szólt Byzantban is a régi görög bölcsészet szelleme, de száműzetése eléggé érthető intés volt, hogy a görögséggel járó bölcselkedési hajlam a tényleges életről oly világ felé forduljon, melylyel a zsarnokok sohasem szoktak törődni.

Igy ment át a bölcselkedési és vitatkozási tevékenység a keresztény hitnek eszméire s így tépdelődött és szakgatódott annak fölséges egészlete oly diribdarabokra azon részekre, melyekre a byzanti műveltség kiáradt, hogy az minden gyakorlati hatását elvesz-

Katinka egyedül maradt, merően nézett a kitűzött indulási pontra.

Most fog sorsa eldőlni, vajjon ki lesz a győztes. Hirtelen a futóknak lépteit hallja közeledni, — hahde mi ez, — egy fájdalmas kiáltás, egy pisztoly durranása hallatszík.

Katinka ereiben a vér megfagy és eszméletlenül összerogy.

A lövésre előfutott kertész magához téríti. Karjaitól támogatva a domb felé közeledik. Borzasztó látvány terül el szemei előtt, — a bokor megett két haldoklót talál.

— Zoltán mi történt? — kiáltá Katinka. Semmi felelet. A másikhoz közeledik. Adorján, szólj, mi történt?

Adorján felemelkedik, hörögve mondja: — Ő a hibás, midőn megelőztem, törét mellembé mártotta, — ekkor én pisztolyom hirtelen előrántottam és reá sütöttem, — ő is elesett — a halál győzött rajtunk — isten veled — szeretett Katinkám.

Ez volt utolsó szava.

Katinka a kertész karjai közt elájult; nem is tért többé magához, szíve megszakadt.

Zalán.

— Én pedig nem vagyok képes jelen perczen más feleletet adni. Kérem, távozzanak.

— Jól van tehát, ha nagysád nem akar választani, határozzon a sors közöttünk.

— Nem értem önt, uram, mit akar ezzel mondani? — szakítá félbe Adorján.

— Látja uram, azt a nagy tölgyfát azon a dombon? — Katinka nagysám itt fog maradni, mi pedig a nevezett fához fogunk menni, oda érve elkezdünk futni és aki hamarább lesz Katinkánál, az leend a győztes és azé lesz Katinka szíve és keze, hogyha t. i. ő ebbe beleegyezik, mondá Zoltán.

— De ha mindketten egyszerre érünk őnagyságához?

— Akkor mást fogunk kigondolni, mivel ez így nem tarthat többé, egyikünknek buknia kell.

— Jó, én részemről belenyugszom, szólta Adorján,

— És Katinka nagysám mit szól ehhez?

— Én mindenbe beleegyezem.

— Most tehát magunkat ajánljuk, a viszontlátásig, — és ezzel mindketten eltűntek.

tette. A keleten tartott zsinatok kézzelfogható bizonyosságok erre. S hogy e szerencsétlen üres ábrándokkal való tépelődési hajlam a byzanti műveltségnek egész utolsó lehelletéig jellemvonása maradt, azt Cantu Caesarnak megjegyzése eléggé igazolja: „II. Mohamed már törli a rést a második Róma falain s a veszekedő szónokok ekkor is arról vitáznak: vajjon a Tábor hegyen megjelent fény teremtve volt-e vagy nem?” (Világtörténelem. Eger. 1863. VII. k.)

Mindenesetre a görögségnek kell fölrónunk, hogy keleten a kereszténység oly bölcselkedő alakot öltött önmagára s a latinságnak azt, hogy nyugoton inkább a gyakorlati erkölcsiségre fordult a figyelme. Kétségkívül dolog az, hogy a nemzeteknek szellemi életét többféle hajlandóság alkotja, melyek azoknak elenyészte után éppen úgy örökségül szállnak az ujonan alakuló népekre, mint az atyáknak birtokai az ő fiaikra. Egyik ezt, a másik amazt a darab földet kapja. A nemzetek is az előtők élőknek jelleméből egyik ezt, másik amazt a vonást veszi föl magába és fejleszti tovább. Így járt Róma is a történelmi szereplésről való letünése után.

Hogy Konstantinápolynak már építésénél fogva is új Rómának kell vala lennie, azt főnebb mondottuk; mégis, mivel a rómaiságnak csakis külhégját vette át, nem pedig annak szellemét, nem ő, hanem a nyugoti népek lettek annak igazi örökösei. Konstantinápolyban ami rómaiság mégis átszivárgott, önéletteleniségében aszalódott össze, míg nyugoton a rómaiság mintegy hamvából megifjodott phoenix élt és virágozott tovább. Ha tudni akarjuk tehát, hogy miben állt az a rómaiság és miben annak héjja, ami Konstantinápoly lett, okvetlenül a római szellemet kell bemutatnunk.

A római szellemnek a lehető legrövidebb s mégis legvilágosabb kifejezésére akadunk Virgiliusnak azon szavaiban, melyeket Anchises ajkaira adva azt jövendőlteti Aeneasnak: „Tu regere imperio populos Romane, memento.” (Aen lib. VI. 653. v.) „Te pedig, ó római, tudd meg, hogy rendeltetésed a népek igazgatása.” Ezt ily röviden s ily világosan Augustus korában mondták ki, de tényleg már századokon keresztül alakultak az események, melyek Rómát rendeltetésének e betöltésére képessé tették. A rómaiakban már jó korán megérett azon meggyőződés, hogy Roma ugyan az egész világgal harcban áll, de elvesznie nem lehet. Ezt ki is nyilvánítja azon jelző, melyet már az őshagyomány Róma nevéhez fűzött, midőn azt — aeternának, örökkévalónak nevezte. Meglehet, hogy némelyek ezt magának anyagának örökkévalóságáról értik, azonban mi hajlandók vagyunk e kifejezéssel Róma szellemének örökkévalóságára ismerni. Ha Hugo Victor mondásaként Páris város, Páris lélek; annál inkább lélek Róma. A római szellem azon gyakorlati célszerűség, azon minden nemzeties vagy egyedies saját-ságból megtisztált eszme, melyben nincs többé az, ami változni vagy elmulni szokott. Hogy az ilyen dolog van hivatva arra, miszerint a világon érvényesüljön és

a népek ahhoz idomuljanak, azt kétségbe alig vonhatjuk. Ahol ezt örökölték a régi Róma után, mindenestre ott örökölték annak szellemét.

Azonban, mint minden dolognak a világon, úgy ennek is történelmi fejlődése közben megvoltak a maga mellékességei, melyek magát az eszmét mintegy külső héj gyanánt takargatták. A cél mindenestre az volt már a régi rómaiaknál, hogy eszméiket s illetőleg uralmukat a világ minden tartományaira kiterjesszék. Erre nem volt hathatósabb eszköz, minthogy a hozott törvények által azon népeket, melyeket a fegyver hatalmuk alá hajtott, befolyásuk alatt megtartsák és maguk szerint idomítsák. A törvény tehát sem náluk, sem soha nem lehet végcélja önmagának, hanem csakis oly eszköz, melynek megtartása valami célhoz vezet, meg nem tartása pedig attól elejt. Eleinte a törvényhozást csak szűk körben gyakorolták a rómaiak, de idővel hódításaik a fővárostól mind messzebbre kiterjedvén, országokat és tartományokat láttak lábaiknál, melyeknek népei és királyai tőlük várták a törvénytételt és az igazságszolgáltatást. Valóban nagyszerű látvány volt a római törvényhozás helye a forum, melyen nem egy pár ezer embernek, hanem a világnak hozták a törvényeket. Hogy e körülmény mily dagasztólag hatott a rómaiak szívére, azt könnyen elgondolhatjuk. A rómaiak már benső hajlamuknál fogva is a komolyság (gravitas) kedvelői voltak; e szerencsés körülmények által pedig a szó szoros értelmében kevélyekké lettek. A nagy birtok és nagy hatalom érzete vajmi ritkán is történhetik meg annak hű követője a gög és kevélység nélkül. Már most, hogy e törvényhozó és gögös természet lényegét tette-e a római szellemnek vagy pedig annak csak mellékes járulékát, arról vélekedjék az olvasó, amint akar. Mi részünkről oly mellékességet láttunk abban, mely nélkül nagyon el tudjuk képzelni a római szellemet, amint azt bemutattuk. (Folyt. köv.)

D A L O K.

I.

Meggyülöltem a csillagos éjeket,
Amióta elvesztélek tégedet,
Minden csillag azt juttatja eszembe:
Milyen sokszor néztem fényes szemedbe!

Jobb szeretem most a setét éjszakát,
Melynek felhő borítja el csillagát,
Lelkem is ily setét, borus éjszaka:
Nem ragyog már boldogságom csillaga!

II.

Erdőn, mezőn barangolok
S hallgatom a pacsirtát,
Remélve, hogy siró dala
Bús szívemnek majd irt ad.

Lepke csapong, zeng a madár,
Olyan szép a természet!
Hej, csak vérző szívemben oly
Pusztá minden nélküléd.

Erdőn, mezőn barangolok
De nyugalom nincs sehol:
Hej, mert nekem nélkülöd tán
Még az ég is csak — pokol!

III.

Nem sokára megöl engem a bánat,
Olyan sokat búsulok én utánad.
Nincs nyugalma, boldogsága szívemnek,
Gondolatim mindig téged keresnek.

Olyan vagyok mint a korhadt fa ága....
Elhervadt már reményeim virága,
Nem hajt az már, ha jő is a kikelet:
„Nem felejt az, aki mint én úgy szeret.“

Elmerengek angyalszelid arczodon...
Róla eltűnt boldogságom olvasom.
Elmerengek... s könybe lábad két szemem:
Hej nem leszek én már boldog sohasem!

Hevesi József.

 TOMPA MIHÁLY.

(Irtta **Ferenczy József.** Kassa, Maurer Adolf bizománya. 1877.)

I.

Egy figyelemreméltó, alapos tárgyismerettel és sok, ezideig kiadatlan anyag felhasználásával írt tanulmánygyűjtemény gazdagodott a még több tekintetben szegény s hiányos élet- és jellemrajzirodalmunk, melyet épp ezekből mint e téren örvendetes jelenséget örömmel üdvözölünk s melyre t. olvasóink figyelmét felhívni el nem mulaszthatjuk.

Mind a tárgy maga, egyik kiválóbb költőnk sok tekintetben tanulságos, küzdelem- s viszontagságteljes élete, szellemi fejlődése s költői alkotásai, mind pedig a gazdag s érdekes anyagnak szerencsés feldolgozása, a sok gondról s csínről tanuskodó, itt-ott lelkesült s a tárgyhöz méltó költői előadás, — megérdemlik, hogy a terjedelmesség s csinos kiállítás tekintetében is ajánlatos művet e szépirodalmi lapok hasábjain t. olvasóinknak bemutassuk s azt becses pártolatukba ajánljuk.

Szerző tanulmányának egyik kiváló tulajdona, melyet különös elismeréssel kell kiemelni, hogy amint egyrészt nem halmaz össze száraz életrajzi adatokat, úgy másrészt nem elégszik meg Tompa írói s költői működésének ismertetésével műveinek kritikai s széptani méltatásával, igen helyesen nem hódolván azon téves felfogásnak, mely az első, a költő küléletének ecsetelését, szükségtelennek s teljesen mellőzhetőnek találja. Mint a történelem, úgy a szellemi világ kimagasló alakjai számos erkölcsi sőt természeti tényezők befolyása alatt állnak, melyek egyediségük alakulására sokszor elhatározó hatást gyakorolnak s a költői életmozzanatok és a szellemi alkotás nemritkán oly szoros összefüggésben vannak, mint pl. Goethénél, hogy az utóbbit csakis az első világánál vagyunk képesek teljesen átérteni s megmagyarázni. Nem kis mértékben áll ez Tompára is. Szerző ez okból

igen helyesen kapcsolatosan tárgyalja a kettőt s a költő alkotásait azok forrásaira visszavezetni igyekszik, hű rajzát adva úgy a kor politikai s culturalis törekvéseinek, mint a költő specialis életviszonyainak, melyeknek Tompa költeményei nagyrésztben, jelesen hazafias dalai keletkezésüket köszöni.

Vázlatos bár, de sikerült s történeti jellemzését találjuk e műben a különböző culturalis áramlatok s költői irányoknak, az Aurora-kör keletkezésétől egész a jelenig; a Sárospataki collegiumban alapított önképző-kör, melyből Tompán kívül Szemere Bertalan, Erdélyi, Pap Endre és Kazinczy Gábor kerültek ki, az Athenaeum-kör, a classikái és népies irány, költészetünk ragyogó triása: Petőfi, Arany és Tompa szereplése s alkotásai, a „tizek társulata“, melynek tagjai közt Tompán kívül ott találjuk Degrét, Jókait, Lisznyait és Petőfit,*) a forradalmi és az azt követő gyászos korszak irodalmi élete, a censura virágzása stb. — mindez kellő tömörséggel, de találó vonásokkal van feltüntetve úgy, hogy a korrajzi háttér kétségkívül szintén egyik kiválóbb tulajdonságát képezi a műnek.

Másrészt az életrajzi adatoknak gondos s kimerítő egybeállításával s mindazon mozzanatok s erkölcsi tényezők kiemelése melyek a költő szellemi fejlődésére befolyással voltak, élet- s jellemrajzi irodalmunk jelentősebb termékei sorába emelik Ferenczy művét, mely már csak azért is minden elismerésre méltó, mivelhogy Tompának sok, eddig kiadatlan, jelesen Arany, Pákh Albert és Dr. Kain orvoshoz intézett leveleit felveszi s így a becses anyagot az elhanyagolás ellen biztosítja. Csak méltányolni tudjuk ez okból a fáradságteljes buzgalmat, melyet a részben szétszórva hevert anyag összehordása s feldolgozása körül tanúsított, hogy egy költő hű képét sajátos egyediségében plastikailag, kidomborítva tüntesse elő.

Amily történeti hűséggel ecseteli szerző a kor politikai viszonyait és irodalmi törekvéseit s a költő kül- és beléletét, oly mértékben sikerült művének aesthetikai része is. E tekintetben bizvást mondhatjuk, hogy amint egyrészt lelkiismeretesen felhasználta Tompa eddigi bírálóinak ismertetéseit, úgy másrészt nem elégedett meg azoknak merő reprodukálásával, de buzgó és beható tanulmány tárgyává tette magának a költőnek műveit, hogy így azokról önálló s közvetlen ítéletet alkosson magának. Áthatva a tárgy szépségeitől, lelkesült odaadással merül el a költő műveinek széptani bírálatába s bár félreismerhetlen előszere-ttel csüng rajta, az egyéni benyomások megvesztegető hatását leküzdeni s a teljes objectivitás álláspontjára emelkedni törekszik. Különösen sikerült Tompa hazafias költeményeinek és a „Virágregék“-nek méltatása. De nem kevésbé alapos, mit szerző a költő elbeszélő költészete s egyház-irodalmi munkálkodásáról mond.

Dr. Szemák István.

*) A mástk öt: Bérczy Károly, Pákh Albert, Kerényi Frigyes, Obernyik Károly és Pálffy Albert. Szerk.

FI AKKERES.

— Fővárosi rajz. —

Volt nekem egy öreg fiakkeresem. Mintaképe a becsületes fiakkereseknek, czimere osztályának, de nem ez osztály azon részének, melyet megszoktunk bizonyos gorómbasági fokjelzővel mérni s ha ezt megütik, akkor rámondjuk, hogy ez valódi fiakkeres.

Az én jó öreg fiakkeresem kikötő helye a Barátok tere volt. Ott álltak közelében a nagy vizes csöbrök a fa mellett — az ott tanyázó testület közhasználati birtoka. Abból pucolták sáros időn fényesre hintajukat. Abból itatták lovaikat a nyakokba kötött zsacsából elköltött abrak után. Szegény lovak! Még az állatok szabadsága is mennyire korlátolt itt! Csöndes megadással, sőt legtöbbször örömteljes röhejjel fogadjatok nyakatokba az abrakos zsacsót, melyet takarékos gazdáitok eleve beszereznek, nehogy abból a kegyelem-abrakból csak egy szemet is elhullassatok. Be irigylehetitek a gyepet szabadon harapó harmadfű csikó sorsát, mely a röpülő széllel együtt karikáz át a pusztán s szabad nyerítését csak a csikós, a futó betyár, meg a futó homok hallja.

Szegény öreg fiakkeresem, ha meglátott, már messziről sovárgó pillantásokat vetett felém. Majd pedig megveregette jó pejkiója nyakát, mintha nem is magát, mint inkább azt igyekezett volna biztatgatni. Hogy nyitotta fel az ajtót előttem, hogy kapkodta le lováról a pokróczót, hogy csattintott a pejkió fülébe — annak csak egy árva percz volna a megmondhatója. Röpitette a kocsit, mint őszi szél az elkapott harasztot. Legkevesebb tíz perczet mindig nyertem vele — soha sehonnan el nem késhettem.

— Öreg! Nézze, én mindig adok magának két hatos borraivalót. Nem kívánok egyebet érte, minthogy megmondja, mit cselekszik ezzel?

— Mit cselekszem? Hejh! Nagy jó uram! azt, amit szegény ember szokott a pénzzel.

Előre gondoltam. Megiszsza szegény... Nem lehet azt rossz néven venni. Annyi keserűséget, nyomort s mindkettőnek bántó emlékeit a borba ölni, ez az a miért a szegénység odaadja mindenét. Örömiük ha a k a d, ahhoz ingyen jutnak. Pénzbe csak a bújok kerül.

Tíz óra tájon, mikor az őszi nap kissé fölmelegszik, mind ott áll magas polezán a fiakkeres, olvassák a.... „Magyar Hirlap“-ot lóhalálában. Szájok ize szerint való; mintha egyenesen nekik, meg a hordároknak szerkesztené és adatná ki a — kormány. A szeptember hatalmas kiáltásokban ereszt meg egy kis polemiát — az utcasarkon álló hordárhoz, lecsepüli hatalmas vádbeszédben az „Ellenőr“-t, melyet amaz olvas. Mert az sohasem szól a nagy világpolitikához, mert az mindig harmadkézből adja a „depescheket“, mert az egyszóval 4, emez 3 kr. Letárgyalják egymásközt a griviczai erőd állását, Mukhtár posícióit; Mehemed Alit ítélő székük előtt becsület- és rangvesztéssel birságotják; s mindezek fölött — szidják a muszkát mint a bokrot.

— Nos öreg, menjünk! Tegye csak le azt az ujságot. (Mégis erre költ hát a fölöslegből!) Lám-e, lám! Hogy elmerült a Jantrába vagy Karszban tart már?

— Az ám, észre sem vettem nagy jó uram, mint máskor. Jóska te! Add vissza ezt az ujságot a Szeppl-nek.

(— Ej, no mégis csalatkoztam!)

Bizonyos küldetésben mentem. Ő várt lenn rám a kapuban. Mikor kijöttem sem vett észre. Falatozott a ló fejénél; egyik darabot annak adta, melyet az hálás nyöszörgéssel vett el kezéből, a másikat maga ette meg.

— Egyél Tündér! Egyél jó Pejkió. Lásd, mikor ezt az urat viszem, mindig jut extra-porcio kenyér kettőnknek. No, ne kis Pejkió! Kapsz még egy darabot.

Igazán megható jelenet volt. Mosolyogjanak meg kérem, de én igazán mintha szemeimbe egy-egy tüt éreztem volna beszűrődni.

Egy más ily alkalommal megláttam, amint egy csinos kis 14—15 éves leánynak, ki néki illedelmesen kezét csókolt rövid szóváltás után rongyos tárczájából pár hatost adott.

— Ki volt az a derék leányzó? öreg!

— Az én gyermekem! Felelt rá büszkén nagy hirtelen.... De rögtön elkomolyodva hozzátevé... Azaz hogy... nem is az enyim, hanem az — anyjáié.

— Nincs magokon a pap áldása, ugy-e azt akarja mondani. Semmi az, ha magokon van az isten áldása!

— Hát tetszik tudni nagy jó uram! az anyja mosóné. Gondoltam, hogy nekem ugy sincsen, aki rám mosson, hát összetettük a sőt meg a kenyeret. Hajh! Lakadalom sokba kerül a mai világban. Szegény ember erszénye nem állja.

— Mond valamit jó öreg. De a leányzónak csak gondját viseli.

— A mint telik. Inkább én nem eszem eleget, csak ők meg a lovam jól lakjanak. Ezekről nem vonhatok meg semmit. Pedig most se nem csordul, se nem csep-pen. Az „aszszony“ meg beteg; alig van valamim a patikára.

— No, hát csak menjünk! Éppen a városligetbe szándékoztam. (Dehogy szándékoztam.)

Soká nem láttam aztán, nagyon soká az öreget. Kocsija többé nem állt ott a régi helyen, nem ette többé ottan zsacsóbéli abrakját a pejkió. Pedig a sarki hordár most is ott veszekedik még mindig a Szeppllel az „Ellenőr“ fölött, a fiakkeresek most is ott olvassák a bakon a „Magyar Hirlap“ egetverő handabandáit. A vizes csöbrök is még mindig ott komorkodnak a fal mellett, mint a Gellért bástyáin az ásítózó osztr. ágyuk.

Szegény öreg mivé lettél, hová lettél?

Egy izben a budai vasutnál, amint éppen valahová dunántulra igyekeztem — egy ismerős gazdátlan fiakkerre estek szemeim.

Hohó! Te vagy az Pejkió? szegény Pejkió! hogy vagy? hol a gazdád.

De ez a pejkió nem az a vidor tüzes pejkió volt

többé, mely széllel versenyt röpitette egykor kocsin-
kat. Szomoruan tekintett föl, mintha csak jó gazdája
pártfogóját fölismerne volna. — Az a tüzes pejko nem
volt többé, csak az árnyéka. Karsu lábai még most is
megvoltak, de oldalbordáit nem volt szükség tapo-
gatva olvasni. Ugy nézett ki, mint a pesti dandy ka-
tonai visitatio alkalmával. Szegény dandyk, szegény
pejkó!

Morogva közeledett a kocsi felé egy torzonborz
ficzkó valami vén, tulhizott sváb szappanosnéval. (Tul-
hizott asszonyt én csak szappanosnének vagy kores-
márosnének tudok képzelni.)

— Tessék beülni!

— Hát kend e kocsi gazdája?

— Én hát, nem is az ur!

— Hát a régi, az öreg?

— Mi köze hozzá? Mit firtatja? Meghalt. Addig
van. Gyűhü, te átkozott dög! Alig bir már mászni....
Ma holnap el kell adnom virsinek!

Szegény Pejko, hogy vágott föl végerőkódással
arra a dühös ostoresapásra. A kocsi nagyot rándulva
röpült tova. Az utcasarkon a sebes fordulásban —
simpliciter — a járdára dőlt... Csócselék csoportosul,
constabler siet. — Szent isten! A vén szappanosné —
ne tessék félni — csak az orrát törte be a járdán.

Csak egy újdonság lesz tehát silány megörökítő
jobb sorsra érdemes szegény Pejko!

Minap a väczi utcán belé botlottam egyik bará-
tomba.

— Hová, hová olyan gözerövel?

— Az isten szerelmére — szolt — bocsáss! Sie-
tös dolgom van. Látod azt a kis tündért, már negyed
óra óta taposom a nyomát. Ime, most egy percze meg-
állt ott a kirakat előtt.

— Mintha csak reád látszanék várni! Vetém oda
gúnyosan a tovább siető Adonisnak.

Szegény kis leány! Annak az öreg fiakkeresnek..
azaz hogy... annak az „aszszonynak“ leánya volt...

Szoruan mentem haza. Olyan sötét színeket
láttam magam körül... Keztem érteni az élet drámá-
ját, a nyomor tragédiáját... Fővárosi statisztikai ki-
mutatásokat... Mintha lélegzetem is elszorult vol-
na... és...

És — rágyujtottam egy havannára!

Aucun.

GIARDINETTO.

Budapest, november 6.

(B. A.) „A tudományos“ irodalomból.

Éppen most jelent meg dr. Apáthy István
egyetemi tanár, akadémiai tag urtól az „Anyagi és alaki
váltó jog.“ I. Eggenberger-féle kiadás, Budapesten, 1877.
Ára 2 frt. 80 kr.

Hogy a munka a maga nemében — mü, arról már
eleve is biztosított szerző neve. A jó vélemény nem is esalt.
Noha tulságosan elméleti, a szakmunka nemesak hézag-
pótló, hanem általában olyan, hogy megjelenése örvendetes

haladás. Kapkodja is a jogászvilág annyira, hogy a könyv-
árusok adogatni nem gyözik.

* * *

Hanem ebből még nem következik, hogy szerző olyas-
mit ne írjon, mi beválik a „Giardinetto“ tányérjába.

* * *

A 43-ik lapon következő szerénység diszeleg:

„Az érintett ellentétek és hiányok teljesen indokolták
dr. Pauler Tivadar volt igazságügyminister urnak azon
elhatározását, melynél fogva — — — a váltótörvény ter-
vezetének kidolgozásával a jelen munka szerzőjét bizta meg;
abból indulván ki, — hogy — — — korszerű reformálás
képezi lételünk feltételét.“

* * *

Hanem a nem szépirodalom után szóljunk egy
keveset a nem szépirodalomról.

Megjelent a „Fővárosi Ujság“ 2-ik száma is.
Elég illetlenség. De bizzunk a jó magyar közönségben, hogy
ilyes genret lesz eléggé irodalombarát megbuktatni.

* * *

Idézünk, noha nem a reklám kedvéért s noha a
„Fővárosi Ujság“-ból idézni nem ildomos.

De hadd beszéljen a — Szellő kutya.

A 2-ik szám tartalma:

Titkok titka! Eredeti egy fanatikus levél. (Az
eredeti szöveg szerint: „eredeti fantasztikus levél.“ Alá-
írva gróf Andrássy Gyula külügyminiszter.

* * *

A második cikk: Tessék mulatni. Színházi bot-
rányok.

Isten látja lelkünket, hogy mi sem rajongunk a gyap-
ju-utezai német színházért; sőt, ha emlékezetünk nem esal,
mult alkalomkor irtunk is egyetmást róla. De oly magán
dolgokba avatkozni, hogy az igazgató „kénytelen kölesön
felvenni, egyelőre csak 1000 forintra van szüksége“, sat.
sat. Fi done!

Aztán büszkeségünk tárgyára, a mi színhá-
zainkra ront a jámbor. De ebből már nem idézünk,
tessék elolvasni az eredetit.

* * *

Tárca: Nagy emberek bugyogóban. Chro-
nique scandaleuse, melybe „vonatik“ Rákosi, Balázs
Sándor, Halmi, Tóth Kálmán, Lauka Gusztáv.
Ezt már ne tessék elolvasni.

* * *

Hanem a „Fővárosi ujság“ műszótárából egy
kis mutatvány.

Bamba fráterek, a kiket a mostoha természet egy-
más bámulására teremtve elhanyagolt, felkamaszkodnak a
fővárosba,* s itt vidéki telepeket alapítanak, — — — a fő-
városi civilizáció le nem mosta nevetséges és boszantó pro-
vincialismusokat, — — — csak provincialis bornirtság
van e vizözön előtti állatok mozgalmában.“

Es müssen auch solche Kautze geben.

*) No valahára egy kis fővárosi szerénység és be-
ismerés! Corrector.

DEBRECZENI SZÍNHÁZ.

(A.) Nov. 9-én Bercesényi Bélától „Gróf Dormándy Kálmán.“ Dráma 5 felvonásban. Gróf Dormándy özv. Zsolnayné Irma leányát veszi nőül, de csakhamar meghül iránta s régi — most már vétkeszenvedélyének él Wahlberg herczegnő iránt. Ez családi zavarokat, a gróf tönkrementjét s öngyilkosságát vonja maga után. A tárgy tehát korántsem új s mi — kivitelét, jelenetetését etc. tekintve — nem tartjuk egyébnek mint régi tárgy nem új földolgozásának. Hőse Dormándy Kálmán, ki, sajátságos ingadozó jellemét nem is említve, inkább tragikái mint drámai alak akar lenni; legalább fölösleges öngyilkossága ilyen színezetet ad neki. Neje, Irma, csak képzeletben létező jellem; mert lehetetlennek tartjuk, hogy egy önbecsét érző nő, bármennyire szereti is férjét — annyi gyalázatos megcsalás és hitegetés után a férj bocsánatot kérő levelére rögtön megbocsásson, sőt maga induljon fölkeresésére. A befejezés drámaibb lett volna, ha Kálmán a lövés nem halálhozó s életben marad, hogy legalább Irmának egy kis kárptólása legyen azért a folytonos szenvedésért. Dormándy eléggé büntetve lett volna halála bekövetkezése nélkül is; a drámaiságnak nem a catastrophában kell nyilatkoznia, mint a tragédiánál, hanem a cselekményekben; itt pedig a cselekmények nagyon is drámaiak. A dráma catastrophája — ellentétben a tragikaival — rendszerint kibékítő, megnyugtató, míg e darabban mindkét fél iránt csak szánalom, sajnálat marad vissza keblünkben. Sokat tudnánk e darabról mondani, de terünk nincs s így még csupán azt említjük meg, hogy legsikerültebben rajzolt két alakja Tekla, a herczegnő és Kovács S. az író, a többi vagy tulhajtott vagy elmosódó vagy legtöbbször fölösleges.

Dormándy Temesváry adta művésziessen. Látszott játéknak, hogy több drámai erőt adott, mint a mennyi hőseben van; de hát hiába, ha a helyzetek — minden idegrázkódtatásuk daczára sem bírnak elég erővel! — Irma, a martyr, Temesváryné volt... s ez — azt hisszük elég is. Lovászi jószágigazgatójában, ki nem oly kétségbeesett éppen mint ő adta, Delobelle mozgott. Ferenczy (Gergely) nagyon nagyhangú volt. Feltényinénak éppen természetéhez illt madame Dormandy; jobb kezekbe nem lehetett volna adni. Deák Kata is megtalálta a maga szerepét. Gyöngyösi Etel különösen jól alakított, ennyire ügyes és megnyerő játékot még nem produkált; Teréz legjobb szerepeinek egyike. Toldy is tanulmánynyal lépett fel s kitűnő volt. S Törökné? mit nem adna ő jól? Melyik föllépése ne volna új fény-sugár dicsőségének sugárözönéhez? Korádiról hallgat a krónika.

Nov. 11-kén „Tündérlak Magyarhonban.“ Összhangzó s különösen sikerült előadás, melyben leginkább Szabó Bandi és Nyilvay Irma brillérozott s a szerelmes párok tűntek ki. A kis Barcza Dani magyar magántáncza a harmadik felvonásban egyik legélvezetesebb percze volt az estének s méltán

megérdemelte a szünni nem akaró tapsokat. Mi meg Danicz Lajost emeljük ki, kinek a kis tánczos e diadalát, mint tanítványa, köszönheti. Ő is megérdemelte volna a kihívást.

Szerkesztői üzenet.

Az ösz. (Satyra) Mi minden törekvést méltányolunk s ugyanazért ajánljuk önnek, ha érez magában hajlamot, hogy különösen kitartó legyen. Ez messze áll a közölhetés színvonalától.

F. J. Itt küldjük.

A zárdaszűz, etc. Önt mindig szívesen látjuk.

„**Dichter Stimmen.**“ A legutóbbi számot nem kaptuk; szabad kérnünk?

Zalán. Kérjük, hogy máskor a helyesírásra több gondot fordítson; elég nekünk a sok rossz munka és verébsiripolás. Aztán a források megnevezését is kérjük.

B. F. Helyben. Tudtunkon kívül történt.

Világ folyása. Egy kis simitással minél előbb hozzuk.

Aszód. Kérjük mielőbb elküldeni, látha elüthetjük az orosz szagot.

„**Jól van...**“ No ennél világosabban ki sem fejezhette volna magát! Lekötelez, ha egy kissé homályosabban írja meg még egyszer s akkor — ha megengedi édes... „barátom uram“ — mi is irunk.

Ha megfogom stb. Bpest. Kevés érzelme van s a meglevőt sem tudja tisztán s úgy kifejezni, hogy az ujság ingerével birjon. Technikája sincs absolute semmi.

MŰVÉSZEK PALOTÁJÁNAK MEGNYITÁSA BUDAPESTEN.

(1877. nov. 8-kán.)

A minden szépért és nemesért lelkesedni tudó hölgyeink, az anyagi áldozatoktól vissza nem riadó előke-lőségeink, köztük különösen a főpapság, a társadalom különféle osztályai és mindazok, kik a szépművészetet a közművelődés hatalmas emeltyűjeként szeretik tekinteni, — nemes és egymást felülmuló versenyben igyekeztek — legkegyelmesebb urunk és királyunk fejlődmi bőkezűségével egyesülve — már hosszú időn keresztül az ország fővárosában a szép művészetnek szerény bár, de saját épületet engedni.

Örömmel tudatjuk e nemes mozgalom és törekvés testté lételét....

A képzőművészet csarnoka — mely hivatva lesz egyrészt a fiatal erőknél kiindulási pontul és a hoszszas, zárandokolásból visszatérteknek enyhelyül szolgálni; másrészt szellemi gyűpontot képezni, melyből a napnak ködön átlátszó sugaraként a szép iránti fogékonyság, a nemesebb izlés, a helyes arányok iránti finomabb érzék az ország minden vidékein lesznek elterjesztendők és ezáltal a közművelődés állapota és közvetve az erkölcsök pallérozása és szelidítése lesznek előmozdítandók, — folyó hó 8-dikán nagy ünnepélyességgel szenteltetett fel, illetőleg nyitvatott meg.

Az ország festőin, képzőművészeti társulat igazgató választmányának tagjain és egy néhány hírlap-

irón kívül — jelen voltak még ő felsége a királynak, ki pontban egy óraker érkezett meg Mandel báró kíséretében, — élén az ország notabilitásai közül számosan. — Mi mindenesetre csak arra mutat és arról tanuskodik, hogy általános az érdeklődés a művészet háza iránt, minek ily háborus időkben kétszeres értéke van, miután a szépművészet „emollit mores, nec sinit esse feros.“ és ami remélhetőleg arra is közre fog hatni, hogy emelje a művészet iránti érdeklődést a haza minden polgára részéről.

Ő felsége a király több festményénél hosszabb időig időzött; különösen megdicsérte Munkácsy Mihály híres „Saját műterme“ és legújabb munkáját „Az ujonczokat; továbbá Madarász V. Nemes Eliza és Zichy M. szép műveit; igen sikerültnek találta Böhm Pál tanulmányait és kedvesnek Bobics Zsigmond „Alpesi virágok“ című képét. A képtárlatból, hol kiváló festmény még Paezka F. szép tehetségű fiatal művész, kihez a király kegyeskedett szólani is — Montmarlei hegedős-e az ipar muzeumba ment ő felsége, hol elismerését fejezvé ki Pulszki K.-nak a kitünő és izlésteljes rendezésért és délután 2 óraker a lelkesült néptömeg „éljen“-e közt távozott el.

Maga a palota valódi műizlésről tanuskodik, homlokzata szürkés homokkő faragott nyersoszlopokkal, három igen diszes kapuval. A tympanonon e szavak olvashatók: „Az országos képzőművészeti társulat műcsarnoka.“ A souterrainnak megfelelő udvarára lépcsők vezetnek a látogatókat, kiknek a gyepszönyeget udvarkert közepén a Fischer porcellán gyáros által a műcsarnok számára ajándékba készített, mint egy 4 meter magas majolika szökőkut tűnik szemükbe. — Az első emelet plafondján szemléltethető a képzelet, a valóság, szépség, és összhang Lotz Károly allegoricus festményei ezenkívül ott láthatók szintén a Lotz freskói u. m. a műtörténelem, rajz, műipar, festészet, szobrászat, építészet stb. stb. Az előcsarnok falait márvány és porphyrtánczat borítja, öt táblán az alapítók neveivel... A teremajtók mellett Szász Gyula, két márvány mellszobra: Tóth József és Egresi Gáboré, továbbá Engel mellszobrai: Kántorné és Szerdahelyi Kálmáné állanak...

A képtárlatba Bonheur Rózának van egy tenyeri kis képe; mely egy szikla tetőn álló kecskét ábrázol — ezen kép ára negyven ezer frank...

Tudósításunkat azon óhajunkkal zárjuk be, hogy vajha: adja az Isten, miszerint a bűnös tespedést, mely a szép művészetek iránt hazánk határain belől a társadalmat oly mélyen tudta alásülyeszteni — e palotának megnyitása által életerős mozgalom váltsa fel.

M—s.

TRÉFÁK ÉS ADOMÁK.

Közlő jegyzetéből: Gróf Csáky Alfonz.

Alázatos szolgája szerkesztő urnak! — így köszöntött be B. ur egy lapszerkesztőhöz.

Szolgája! — viszonzá hidegen a szerkesztő B-hez; mert bizony okosabban tett volna B. ha azt a nagy

nyaláb papírt nem hordja a hóna alatt, de eldugja a zsebébe.

Becses lapjában — mondja B. — csupa asszonyos munkák jelennék meg, azért hát hoztam én mostan férfias, dühös verseket; éppen midőn haza jövék.....

Kérem! — vág közbe kimerülten a szerkesztő — csak hamarább a dologra.

Mindjárt lecsillapítom szerkesztő ur nyugtalan-ságát ha átolvasom „A rozmaringos dulipán“ című versemet:

A rozmaringos dulipán!

Szamárháton visz a kis lány cukros dulipányt,
Ott az erdő magas völgyön rémzeteres tüzet hányt,
Kucsirezik a lány ég a dulipánja,
Ég az országnak minden erdő és fája
Bettyár vagyok mert éhes vagyok
Egy dulipán kalapomra hágott!

Elég! Elég! vág közbe a szerkesztő — ön édes barátom roppant nagy költő! és kérem legyen szives az egész nyáron át mindig irni papírra és fára és mindenesetre a mi csak ég, aztán majd midőn bejön a tél, tessék minden munkálatát ebbe a kis kályhába tenni, az lesz a legméltóbb sajtó az ön becses verseinek!

Alázatos szolgája! mond B.

Servus! — válaszol a szerkesztő.

* * *

Egy álbölcs azt mondá: hogy Isten az embernek a nyelvet azért adá: miszerint azzal eltitkolja gondolatait!

No ez bizonyosan olvasta a „Török világ“-ot Jókai Móricztól!

Mivel pedig egy általam ismert, nem épen magyar ajku öreg ur, az elvet igen hasznosnak lelé; bizonyos társadalmi körben így nyilatkozott:

„Nekem olyan óra vóta, hogy minden esztendőbe; egyszer kellett a felhuzni!“

Ej! esudálkozik valaki, — ez ugyan derék óra volt!

Az öreg ur látván, hogy hitelt nyer; hirtelen iszonyu fölfedezést tesz:

„De olyan is vóta, hogy soha se kellett a felhuzni!“

KIADÓI ÜZENET.

Margulit Jozefa urhölgynek. Küldeményeit sorrendben adni fogjuk — az előfizetők névsorával nem szolgálhatunk — arra az előfizetőknek szükségük nincs. A bélyeget köszönjük, habár nem használhatjuk. Leveleit — kérem hozzám a kiadó és főmunkatárshoz czimezni nem pedig Erdélyi István urhoz — ki csak míg a fürdőben voltam — vitte ideiglenesen a kiadói teendőket. Nevem a lapon világosan áll.

Tucsny Irma urhölgynek küldeménye a jövő számban jönni fog.

Kubinyi Izabella és **Opris Katinka** urhölgyeknek Sugatag. Szabad kérem ismét nehányat?

Dinohranak. Kegyed rólunk egészen megfeledezett.

Mignonnak. Már mind elfogyott — kérünk ujakat.

— **Tiszteletteljesen kérjük t. helybeli és vidéki előfizetőinket, hogy a hátralevő előfizetési pénzt kiadó hivatalunknak (varga utcza, 2256. sz. a.) mielőbb beküldeni sziveskedjenek.**